

پرسش و پاسخ‌های دانش‌آموزی / ۳

تاریخ اسلام

سید آیت‌الله احمدی شیبانی
مرتضی بهرامی خشنودی

تهیه: مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی

www.ketab.ir

احمدی شیخ شبانی. سیدآیت‌الله، ۱۳۵۸ -
پرسش و پاسخ‌های دانش‌آموزی / ۳. تاریخ اسلام / سیدآیت‌الله احمدی شیخ شبانی و مرتضی
بهرامی خشنودی؛ تهیه مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی. - قم: مؤسسه بوستان کتاب، ۱۴۰۲.
۹۶ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب؛ ۳۴۳۱) (تاریخ)

ISBN 978-964-09-2694-9

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتاب‌نامه: ص. [۹۱] - ۹۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.
۱. تاریخ اسلام - پرسش‌ها و پاسخ‌ها. الف. بهرامی خشنودی، مرتضی. ۱۳۵۴ -
ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی. ج. مؤسسه
بوستان کتاب. د. عنوان.

۲۹۷/۹۱۲

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۹۵۱۶۹۲۶

۳۹۰

۱۳۳۲

www.ketab.ir

موضوع: تاریخ

گروه مخاطب: - عمومی

- کودک و نوجوان

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۳۴۳۱

ممناسبت انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۸۲۹۷

بوستان کتاب

پرسش و پاسخ‌های دانش‌آموزی / ۳

تاریخ اسلام

- نویسندگان: سیدآیت‌الله احمدی شیخ‌شهبانی و مرتضی بهرامی خشنودی
- تهیه: مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- لیتوگرافی: چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۲ • شمارگان: ۲۰۰
- بهای: وبسایت رسمی مؤسسه بوستان کتاب

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر مطبوعه بوستان کتاب است

Printed in the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خیابان معلم، معلم ۱۴، پلاک ۱۷، کدپستی: ۳۷۱۵۶۱۶۶۵۹، تلفن: ۰۲۵۳۱۱۵۲۶۳۲

تلفن‌های پخش: ۰۲۵۳۱۱۵۲۷۲۰ و ۰۲۵۳۱۱۵۲۷۴۱

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا، تلفن ۰۲۵۳۱۱۵۱۲۵۰ و ۰۲۵۳۱۱۵۱۱۸۷

♦ فروشگاه تهران: خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۰۲۱۶۶۹۶۹۸۷۷۸

♦ فروشگاه اصفهان: خیابان حافظ، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۰۳۱۳۲۲۲۰۳۷۰

♦ فروشگاه مشهد: چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۰۵۱۳۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه رنگین گمان (کوهدک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، تلفن: ۰۲۵۳۱۱۵۱۷۷۳

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.ir

پایگاه اینترنتی فروش کتاب: www.bustaneketab.ir

با قدردانی از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • ویراستار: محمدرضا منصفی سروندانی

• اصلاحات حروف نگاری و صفحه‌آرایی: فائزه هدایی و حسین محمدی • نمونه‌خوانی: سیدعلی اصغر هاشمی‌نسب

• کنترل فنی صفحه‌آرایی: علیرضا سالوند • طراح جلد: امیرعباس رحیمی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری

• اداره چاپخانه: محمد فرامرزی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی

رئیس مؤسسه

محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۹	پیش‌گفتار.....
۱۵	مقدمه.....
۱۷	تصرف کاروان تحزری قریش.....
۲۱	پیدایش تشیع.....
۲۶	بیعت امام علی <small>علیه السلام</small> با ابوبکر.....
۳۳	هجوم به خانه.....
۳۸	شهادت حضرت فاطمه <small>علیها السلام</small>
۴۱	دفاع امام علی <small>علیه السلام</small> از عثمان.....
۴۵	صلح امام حسن <small>علیه السلام</small> ، قیام امام حسین <small>علیه السلام</small>
۵۱	أَرِيْب.....
۵۶	مختار ثقفی.....
۶۱	شغل امامان <small>علیهم السلام</small>
۶۷	فتح ایران.....
۷۷	همسران و فرزندان امام کاظم <small>علیه السلام</small>
۸۲	ارزش زن در اسلام.....
۹۱	کتاب‌نامه.....

پیش‌گفتار

قرآن کریم، کتابی است برای آنان که در اندیشه تعالی و رشدند؛ کتابی که هدایت‌گری، مهم‌ترین خصوصیت آن است.

«تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ * هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ»^۱

این آیات [با عظمت و با حکم و استوار است که سراسر هدایت و رحمتی است برای نیکوکاران. کلام نورانی امیرالمؤمنین علی علیه السلام در *مجموع البلاغ* به روشنی این خصوصیت قرآن کریم را بیان می‌کند:

وَاعْلَمُوا أَنَّ هَذَا الْقُرْآنَ هُوَ النَّاصِحُ الَّذِي لَا يَغْشَى وَالْهَادِي الَّذِي لَا يُضِلُّ وَالْمُحَدِّثُ الَّذِي لَا يَكْذِبُ، وَمَا جَالَسَ هَذَا الْقُرْآنَ أَحَدًا إِلَّا قَامَ عَنْهُ بِزِيَادَةٍ أَوْ نُقْصَانٍ، زِيَادَةٌ فِي هُدًى أَوْ نُقْصَانٍ مِنْ عَمَلِي^۲

آگاه باشید! همانا این قرآن پنددهنده‌ای است که نمی‌فریبد و هدایت‌کننده‌ای است که گمراه نمی‌سازد و سخن‌گویی است که هرگز دروغ نمی‌گوید. کسی با قرآن هم‌نشین نشد، مگر

۱. لقمان، آیات ۲ و ۳.

۲. خطبه ۱۷۶.

آن‌که بر او افزود یا از او کاست، در هدایت او افزود و از کوردلی و گمراهی‌اش کاست.

هدایت پروردگار عالم دو جنبهٔ تکوینی و تشریحی دارد که قرآن کریم در جای‌جای خود بدان تصریح نموده است. قرآن در عین این‌که خود طریق هدایت تشریحی است و با زلال معارف نابش جان‌های ما را تطهیر می‌نماید، به ما از هدایت تکوینی پروردگار نیز خبر می‌دهد؛ هدایتی که در قسمی از آن، یعنی هدایت تکوینی خاص همه انسان‌ها از طریق فطرت و عقل به سوی کمال در حرکت‌اند.

«رَبَّنَا إِنِّي أَسْأَلُكَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْتَهُ ثُمَّ هَدَيْتَهُ!»

پروردگار ما هر کسی است که به هر موجودی، آنچه را لازمهٔ آفرینش داده، سپس هدایت کرده است.

از سوی دیگر، قرآن کریم برای هدایت انسان از همه ابزارها استفاده نموده است؛ از جمله استدلال عقلی، موعظه، جدال احسن و بیم و امید. این روش‌های مختلف و متفاوت، زمینه فهم و رسیدن مخاطب به مفاهیم مدنظر قرآن را فراهم می‌کند. کسی که قرآن را قرائت می‌کند، علاوه بر این‌که به سبب این تنوع روش دچار خستگی نمی‌شود، متناسب نوع و نظام حاکم بر تفکرش با یکی از این روش‌ها ارتباط بیشتری برقرار می‌نماید و زمینه استفاده از مفاهیم

قرآنی در او شکل می‌گیرد. بدین طریق خداوند متعال بستر لازم برای هدایت همه افراد حتی در خطاب قرآنی را آماده کرده و چنین لطف خود در هدایت بشر را به نهایت رسانده است.

پرسش‌وپاسخ از راهکارهای قرآنی برای کشاندن قاری خود به تفکر و سپس هدایت است؛ سؤالاتی که در مورد وجود پروردگار، هدف‌داری خلقت، عبث و بیهوده‌نبودن خلقت انسان، معاد، نبوت، هدایت الهی و اخلاق پرسیده شده است. پرواضح است طرح چنین موضوعاتی با روش پرسش‌وپاسخ، نشان از کارآمدی و اثربخشی این روش دارد. گویا وقتی از انسان سؤال می‌گردد، به چالش کشیده می‌شود و خود در صدد پاسخ برمی‌آید و وجدانش درگیر می‌شود و تا به پاسخی که او را آرام کند، دست نیابد، نمی‌آساید.

نکته مهمی که در پرسش‌وپاسخ‌های قرآن وجود دارد این است که در این روش هر دو جنبه هدایت تشریحی و تکوینی با هم دیده می‌شود. از طرفی خداوند، انسان را خطاب قرار می‌دهد و از او می‌پرسد:

«أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى!»^۱

آیا انسان گمان می‌کند بی‌هدف رها می‌شود؟!

از طرف دیگر با موهبت عقل که به انسان ارزانی داشته است، او را درگیر هدایت تکوینی می‌نماید. به همین سبب اهل بیت علیهم‌السلام از پرسش‌ها استقبال می‌نمودند و در شرایط مختلف بدان بها می‌دادند، تا

جایی که شریح بن هانی نقل می‌کند در جنگ جمل، مردی اعرابی از امیر مؤمنان علیه السلام پرسید: «آیا خداوند واحد است؟». اصحاب بر او تاختند و گفتند: «اکنون چه جای این پرسش است که علی در حال جنگ است؟!». حضرت امیر علیه السلام فرمود: «بگذارید بپرسد که جنگ ما نیز بر سر همین است»^۱.

همین ویژگی مهم در پرسش و پاسخ موجب آن شده است که این روش همواره مورد توجه قرار داشته باشد و علمای دین و وارثان علم الهی از این طریق نیز به هدایت و روشن‌گری پردازند و آثار متعددی در این زمینه به یادگار گذارند. کتاب‌های شیخ مفید در پاسخ سوالات مختلف و در دوران معاصر، *المراجعات* سید شرف‌الدین نمونه‌ای از انبوه این تلاش خستگی‌ناپذیر است.

مرکز ملی پاسخ‌گویی که برآمده از بطن این جریان عظیم و درس‌آموز مکتب قرآن و اهل بیت علیهم السلام است و در سلسله طولی «فَاسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ»^۲ قرار دارد، سال‌هاست که تلاش مستمری را در مسیر پاسخ‌گویی آغاز کرده و تجربه خود را با مطالعه و پژوهش برای ارتقای این مسیر به کار بسته و به هزاران سؤال اعتقادی، قرآنی، اخلاقی، تاریخی، فقهی و روان‌شناسی پاسخ داده و حاصل آن را در قالب محصولات متنوع و مناسب جامعه عرضه کرده است.

۱. شیخ صدوق، *التوحید*، ص ۸۳، ح ۳.

۲. نحل، آیه ۴۳.

پاسخ‌گویی در عرصه‌های مختلف و کسب تجارب فراوان در کنار جامعیت علمی، خصیصه‌ای است که باید قدر دانسته شود.

تألیف کتاب و عرضه این اندوختهٔ پرازش در قالب‌های متنوع و از جمله در قالب سؤال‌وجواب که صبغه‌ای قرآنی و تأثیر کارآمدی دارد، از فعالیت‌های این مرکز است که به جامعهٔ دینی و اساتید پاسخ‌گو در سراسر کشور تقدیم می‌شود و هم‌چنان با عنایت پروردگار ادامه دارد. امید است تلاش کارشناسان و اساتید مرکز ملی پاسخ‌گویی، راه‌گشای حل معضلات دینی و اجتماعی و چراغ راه عبور از شبهات جدید برای اساتید پاسخ‌گوی این عرصه و عموم مردم عزیز باشد.

کتاب حاضر حاصل قلم و تلاش فلان حجج اسلام سیدآیت‌الله احمدی شیخ‌شبانی و مرتضی بهرامی خشنودی است که در زمینهٔ پرسش‌وپاسخ‌های تاریخی دانش‌آموزان تألیف شده تا بخش مهمی از سؤالات و دغدغه‌های جامعهٔ امروز را پاسخ گوید و شبهات را از چهرهٔ حقیقت ناب دین بزداید که جای تقدیر و تشکر دارد. از تمام همکاران مرکز ملی که در به‌ثمر رسیدن این مجموعه کوشیدند، سپاس‌گزارم و هم‌چنین لازم می‌دانم از مسئولان و دست‌اندرکاران محترم انتشارات بوستان کتاب برای چاپ و نشر این اثر تشکر نمایم.

محمدجواد اصغری

رئیس مرکز ملی پاسخ‌گویی به سؤالات دینی

مقدمه

مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی، وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، مفتخر است در طی سالیان متمادی با بهره‌گیری از کارشناسان باتجربه و با رویکرد تخصصی در فرآیند پاسخگویی، میلیون‌ها پرسش از سوی اقشار مختلف جامعه را در رشته‌های «قرآن»، «حدیث»، «کلام و اعتقادات»، «تاریخ»، «اخلاق و تربیت»، «مشاوره»، «احکام شرعی» و «سیاسی اجتماعی» پاسخ گفته است.

بخش پاسخگویی مکتوب این مرکز، به‌عنوان باسابقه‌ترین بخش، با رسالت «پاسخگویی مطلوب به سؤالات ویژه»، عهده‌دار تولید محتوای غنی و منطبق با اصول علمی تحقیق در عرصه پاسخ به سؤالات دینی است که در راستای توصیه‌ی مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای حفظه الله تعالی، بر آن شد تا مجموعه‌ی پرسش و پاسخ‌ها را به‌صورت محصولات متنوع و متعدد، در قالب کتاب و نرم‌افزار ارائه کند.

این اثر بخشی از «مجموعه پرسش و پاسخ دینی دانش‌آموزان» است که با عنوان «سرگذشت گویا» تدوین شده است. رویکرد بخش مکتوب در تدوین این مجموعه رعایت اختصار در تعداد سؤال و ارائه پاسخ جامع و مستند است.

در پایان از حمایت و پیگیری ریاست محترم مرکز ملی پاسخگویی، جناب حجت‌الاسلام‌والمسلمین دکتر محمدجواد اصغری و نیز از همه کارشناسان محترم پاسخگو و تمامی افرادی که در انتشار این مجموعه نقش ایفا کرده‌اند، به ویژه ارزیاب محترم حجت‌الاسلام‌والمسلمین احمد فلاح‌زاده تشکر و قدردانی می‌شود.

از خداوند منان برای همه دست‌اندرکاران در فرآیند پاسخگویی به پرسش‌های دینی توفیق روزافزون مسئلت دارم.

مدیر بخش پاسخگویی مکتوب و رسانه

علی‌اکبر عبادی‌نیک